

ÜNİVERSİTELERDE BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİNİN DOĞAL HAYATI KORUMAYA YÖNLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Uğur DEMİRAY

GİRİŞ

Bilindiği gibi üniversiter kuruluşlar, içerisinde buldukları topluma, daha ötesi tüm insanlığa yön verici, toplumu bilimsel, teknolojik ve toplumsal gelişmelere itici, bir başka açıdan bakılırsa onları bu gelişmelere çekici olarak nitelendirilen motor konumundaki kurumsallaşmış yapılardır. Bu yapı içerisinde yer alan; öğrenciden öğretim elemanına, işçiden memura, hafta bu yelpaze içerisinde oluşturulan merkez, klüp ve dernekler çalışanları da dahil herkes, üniversitelerin çok boyutlu çalışmalarında destekleyici görev alırlar. Kimileri bu çalışmalarını sadece ve sadece «görev» gibi görürken, kimileri de bu görevlerinde görevin ötesinde şu ya da bu ölçüde kişisel bir doyum da elde edebilirler.

İşte bu yapı içerisinde, toplumun gelişmişliği ile koşut olarak yol alan bilim de, ancak uluslaşma sürecini tamamlamış toplumlarda, toplumsal ve kültürel yapıyı etkileyen önemli bir kurumsal öge olarak yer alır.

Bilim kurumları olarak üniversiteler, Yunan ve Roma öğretim felsefelerine kadar uzanan derin bir tarihsel geçmişe sahiptirler (Janne, 1973, s.5). Bilimsel çalışmalar ve örgütlenmeler, toplumdaki işlevlerini sanayi öncesi dönemlerde dini kurum yapılan içerisinde

sürdürmüşlerdir. Günümüz üniversite anlayışı ise sanayi devrimi sonrasında Almanya, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde yapılandırılmıştır. (Janne, 1973, s.11) Sanayi devrimi sonrasında, bilim ile teknolojinin giderek toplumsal ve kültürel yaşamda önem kazanmasıyla üniversite anlayışı ve üniversiteler kuruluşlar gelişmiş günümüz üniversitelerinin çekirdek yapısı oluşmuştur.

Günümüz toplumlarında devingen toplumsal iletişim ortamında en önemli belirleyici öge olarak yerini alan üniversiteler, toplumların sosyo-ekonomik durum ve buna bağlı tüm değerleri içeren sistemler durumuna ulaşmışlardır. Gelişmişlik düzeyi farklılıklarına göre ve toplumdaki çeşitlilik gösteren bu değerler; bir yandan toplumların değerlerini, öte yandan da gereksinme duyulan bu değerleri farklı kılmaktadır. Bu farklılıklara karşın tüm toplumlarda ortak olan özellik gelişme, nüfus artışı, kentleşme gibi nedenlerle açıklanabilecek değerlerin (özellikle az gelişmiş toplumdaki çarpık) biçimdeki işleyişi ortadadır.

Hızlı bir değişim süreci; toplumsal gereksinmelerin karşılanması karşısında, birer toplumsal kurum olan üniversitelerden beklentiler; her geçen gün daha da arttırmaktadır. Bu beklentilerin başında artan **eğitilme gereksinmesi**, eğitimin de uzmanlığa yöneltilmesi, yaygınlaştırılması, konuları gelmektedir. Öte yandan bilimin ilerlemesini, yeni bilim dalları ile yeni alanlarının gelişmesini birinci planda tutmayı yeğleyen bilim adamlarının, toplumsal gelişmelerle anında ilgilenmelerinin de kaçınılmazlığı ortadadır.

Böylesi çok yönlü işlevleri yüklenmesi istenen üniversitelerin, kendisinden beklenenleri yerine getirebilmesi için, aşması gereken sorunlarsa bir o kadar da fazladır. Bu sorunlar ekonomik, altyapı eksiklikleri, nicel ve nitelik açıdan öğretim elemanı yetersizliği, yasal düzenlemeler, baskı grupları ve kapasite üstü hizmet beklentileri şeklinde sıralanabilir.

Ülkemizdeki üniversitelerin toplumsal ortam içindeki konularına bakıldığında, genel olarak yukarıdaki sorunlardan soyutlanamayacağı, buna ek olarak gelişmekte olan toplum görünümünü ile toplumsal kültürümüzden kaynaklanan özgün sorunlarla uğraşması zorunluluğu görülmektedir.

Özellikle günümüz üniversitelerimizin içinde bulunduğu durum, toplumsal gereksinmeler açısından, üniversitelerden beklenen önemli hizmetin yüksek öğrenim talebini karşılaması olduğu

bilinmektedir. Oysa geleneksel öğretim yöntemine bağlı sistemimizde, sınırlı kapasiteye sahip üniversitelerimizin bu talebi karşılamada, mekan, eleman, öğretim üyesi ve benzeri sınırlılıklar nedeniyle soruna çözüm getiremeyeceği gözler önündedir. Ancak bu talebin bir bölümü, 1982 yılından beri 2547 sayılı kanunun 41 sayılı kanun hükmündeki kararname ile uygulaması tüm üniversitelere verilen ve şimdilik sadece Anadolu Üniversitesi tarafından kitle iletişim araçlarının devreye sokularak uygulanan uzaktan öğretim eş deyişle yaygın öğretim yöntemiyle karşılanmıştır. Eğitim alanlarının çeşitlenmesiyle bu talep çözümlenebilir bir sorundur. Ancak gelin görün kü; üniversitelerimiz, bugün bu sorunlarla gereğinden fazla zaman harcamaktadır. Oysa üniversitelerin çözüm bekleyen bir yığın sorun karşısındaki bu çabaları yeterli olamamaktadır.

Bugün toplumsal yaşamımız içerisinde üniversite ortamı öğretim elemanı, öğrenci ve diğer çalışanlarıyla birlikte yaklaşık yarım milyonu aşkın bir kitleye sahiptir. Bu geniş aile bir başka ifadeyle toplam nüfusumuzun yüzde birine eşittir. Yaklaşık yarım milyon üyesi bulunan bu yüksek öğretim kurumu ailesinin yaklaşık üçyüzbininin örgün eğitim, ikiyüzelli binini ise yaygın eğitim gören üniversite gençliği, ondört-onbeş binini öğretim elemanları, yirmibeş bin dolayında da üniversite çalışanları oluşturmaktadır.

Bu aile üyeleri, az önce de sözü edildiği gibi iş ya da ders dışı zamanlarında, bünyesinde bulunan bazı örgütsel yapılarla, gerek görev gerekse de insanca doyum elde edebilmek için şu ya da bu âkûde karşı karşıya gelmektedir. Bu örgütsel yapılardan bazıları; seminer, konferans, panel gibi bilimsel etkinlikler, sinema, tiyatro, havacılık, fotoğraf, karikatür, el becerileri geliştirme, sportif çalışmalar, dağcılık çalışmaları, kantin ya da izlençe salonları gibi iletişim ortamları, mediko-sosyal merkezler çay-balo, gece toplantıları ve son yıllarda yaygınlaşan doğa klüpleri şeklinde sıralanabilir.

İşte böylesi sosyo-kültürel etkinlikleri içeren ortamlar, hemen her konuda öncelikle ailesine seslenebilecek, kamuoyu oluşturabilecek ortamlar olarak nitelendirililebilir. Öte yandan bu etkinliklerden bazılarında, sade vatandaşlar ile ilgili alandaki kişilerin ve basın da katılabileceği düşünüldüğünde, herhangi bir konuda oluşturulmak istenen kamuoyu uğraşmaları iletilmek istenen mesajların net olması halinde hedefe ulaşmada ortam bulmuş olabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, üniversite ortamının istenilen konuda,

kamuoyu oluřturma etkinliđinin sergilenebileceđi en uygun ortamlar olarak nitelendirilmesi dűřünülebilir.

Buna ek olarak üniversitelerin, farklı farklı da olsa bir bölümünün sahip olduğu bazı teknik olanaklar gözönüne alınırsa kamuoyu oluşturmadaki etkin konumu, konunun gereği kuruluşlarla da işbirliği yapması halinde daha da g cl  olacağı kuşku götürmez. Ancak ne var ki; burada vazgeçilemeyecek bazı önemli noktalar vardır. Bunlar:

- a) Kamuoyu oluşturması istenen konunun çok net belirlenmesi.
- b) Kamuoyu oluşturulması istenen toplum kesiminin  ř deyişle hedef kitlenin çok iyi belirlenmesi.
- c) Kamuoyu oluşturma sürecinde kullanılacak yöntem, araç gereç ve oluşturulacak iletişim ortamı ile
- d) Zamanlama'dır.

Bu noktalar biraz daha açıldıđında kuřkusuz birinin diđerine üstünlüđü, ya da birbirinden ayrı dűř n lmesi söz konusu deđildir. Aksine herbir nokta belli bir öneme sahip ve birbiri ile mutlak eřgüdümü gerektirmektedir.

Kamuoyu yaratmada zamanlama, konunun güncelliği, önemi, hedef kitleye ulaşabilme, kitleden yansımayı (feed-back) alma, iletiyi (mesajı) yeniden kodlama, iletişim sürecinin tamamlanması açısından önemlidir. Yine kamuoyu oluşturma sürecinde kullanılan iletişim araçlarının da zamanlama ile yok yakın ilişkisi bulunmaktadır.

Kamuoyu oluşturmada zamanlama, hedef kitlenin konuya ayrabileceği zaman açısından da kuşkusuz ayrıcalıklı bir öneme sahiptir. Kitlenin iletiyi (mesajı) en rahat algılayabilecek en iyi zamanı, başka deyişle boř zamanını yakalayabilmek, gerekirse bireyin sahip olduğu bu zaman dilimine göre farklı iletişim araçlarına başvurmayı gerektirir. Daha  tesi, bireyin boř zamanına göre iletişim ortamlarının düzenlenmesi gerekebilir. Burada kamuoyu oluşturma sürecinde «zamanlama» ile yakın ilgisi olacağı dűř ncesiyle, kamuoyu oluşturma sürecinde değerlendirilecek olan bir olanak olarak **boř zamandan** söz etmenin yararlı olacağı ileri sürülebilir.

Boş zaman Crandall tarafından «Herhangi bir güdüye kazandırılan gereksinimler için harcanan zaman dilimi» (Crandall, 1980,

s.45) olarak tanımlanmıştır. Boş zamanın üniversiter iletişim ortamına uygun diğer bir genel tanımının ise; bireyin zorunlu gereksinimlerini karşıladıktan sonra iş ve ders dışında kalan ve toplum-normlarıyla belirlenen etkinliklerde bulunabileceği zaman dilimidir olduğu söylenebilir. (Demiray, 1987, s.8)

Kamuyu oluşturma süreci içerisinde bireyin yukarıdaki tanımlara uygun düşecek boş zamanlarının da algılama merkezlerini uyarmak «zamanlama» konusunun temel hedefi olmalıdır.

Kamuyu oluşturma sürecinde «zamanlama» kısa ya da çok uzun süreli değil, konunun gerektirdiğine inanılan **en yeterli süreyi** kapsamalıdır. Her iki durumun tersi halinde, bu süreçten amaçlanan boşa çıkabilir. Bu açıdan kamuoyu oluşturma sürecinde zamanlama ile birlikte, kullanılması kaçınılmaz olarak düşünülmesi gereken bir diğer nokta da; bu süreç içerisinde kullanılacak araçlar ve bu araçların etkin kullanılabileceği ortamlardır. Genel olarak bu araçlara iletişim ve kitle iletişim araçları adı verilmektedir.

Film (sinema), televizyon, radyo, video, basılı malzeme, gibi kitle iletişim, fotoğraf, sesteybi, tepegöz vb. iletişim araçları, kamuoyunun oluşturulma sürecinde zamanlamayla eşgüdümlü kullanımı gerektiren başlıca araçlardır. Hangi iletişim ortamında, hangi aracın, ne süreyle kullanılması gerektiği ise; kamuoyu oluşturma sürecinin temel sorunlarıdır.

Kuşkusuz bu sorunlar, kitleye ulaştırılacak olan mesajın içeriği ile de yakından ilgilidir. Hangi iletinin hangi araç ile ne süreyle verilmesi gerektiği, aracın sahip olduğu nitelik ve özgün yapısının işlevselliğine bağlıdır.

Çok hızla ve giderek karmaşıklaşan yapısal gelişen iletişim teknolojisi karşısında, kamuoyu oluşturma çalışmaları ve kitleye seslenebilme olanakları farklılaşmaktadır. Görsel ve işitsel iletişim araçları, aracın özgün yönüyle farklı sürelerde, farklı etkilerde bulunmaktadır. Televizyon, radyoyu, radyonun basılı malzemelere, basılı malzemelerin ise diğer iletişim araçlarına göre farklılıklarından kaynaklanan yöntem, uygulama alanları ve kullanım politikaları bulunmaktadır.

Su altı zenginlikleri ile bu ortamdaki doğal hayatı kamuya en etkili biçimde sunmak istiyorsanız, bunu en iyi şekilde vermek için televizyonu/videoyu, başka deyişle görüntüyü, görsel iletişim orta-

mını seçmekten başka şansınız yoktur. Kuşkusuz bu konu basılı malzemede fotoğraflarla da verilebilir. Ancak zamanlamayı çok iyi yapmışsanız ve televizyonun ya da videonun özelliklerini yerinde, üstelik kitlenin en uygun zamanında kullanmışsanız yüksek maliyete karşın en yüksek düzeyde etkiyi elde etmiş olursunuz. Aynı konuda bir başka etkili yöntem ve iletişim ortamı olarak, mesajı çok iyi kodlanmış 15-20 dk. bir doğa belgesi (çok yakın ilişkide bulunup, gösterilerin denetlenmesi koşuluyla) sinema salonlarında asıl filmin başlamasını bekleyen yüzlerce izleyiciye, hem de en boş anında, izlettirebilirsiniz.

Kuşkusuz zamanlaması çok iyi yapıldığında ve direk olarak ilgili kişilere ulaştırılma olanağı olması durumunda, iyi kalitedeki kağıda basılmış metin ve fotoğraflarla düzenlenmiş basılı malzemeler de amacı belirlenmiş kamuoyu sürecinde etkin işlev sahibi olabilir.

Hele günümüzde ve özellikle ülkemizde çığ gibi yayılan, Ünsal Oskay'ın deyimiyle «rakı masası ve pijamayla yakalandığımız» video aracına bireyin hükmedici yapısını düşünürüz. Kim kiraladığı video kasetin önünde ya da sonunda bir 5-6 dk'lık (5-10 dk'lık) doğa belgeseli, doğal hayatta ilgili bir yapıyı, doğa koruma programını izlemez. Böylelikle hem ülkemizde salt eğlence aracı şeklinde girmiş olan videonun, yeni ve etkin bir kitle iletişim aracı olarak, eğitim amaçlı kullanımıyla kamuoyu oluşturma sürecinde işlevsel görev çözümünde yardımcı olması sağlanmış olacaktır. (Ulutak, 1988, s.8)

Kamuoyu oluşturma sürecinde dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri de, kamuoyunun oluşturulması istenen ilgili toplum kesiminin, iletişim bilimi terimleriyle «hedef kitlenin», belirlenmesi konusudur. En uygun zamanlamayla kullanılan etkin iletişim aracının ulaştığı kitle, eğer amaçlanandan farklıysa, oluşturulmak istenen kamuoyu sürecinin başarıya ulaşması çok zordur.

Bir iletişim süreci olan, hertürlü kamuoyu oluşturma etkinliğinde, iletinin ulaşması istenen kitlenin çok net belirlenmesi bir zorunluluktur. Üstelik bu etkinlik, bir de tecimsel kayguyu gütmeyen, toplumda bir bilinç, görüş oluşturmaya amaçlayan doğal hayatı koruma türünden bir etkinlik ise, hedef kitlenin belirlenmesi oldukça özen gösterilmesi bir durumu içerir. Düzenlenecek, konferans, seminer, toplantı, balo, festival, sergi, fuarlar, açığoturum, panel ve sempozyumlarda hedef kitle ve katılımcıların seçimi ol-

dukça önemlidir. Doğal hayatı koruma konusundaki düşünceleri henüz kodlanmamış, bu konuda belli bir bilinç düzeyine ulaşamamış bireyleri belirli bir düzeye getirebilmek için seçilen etkinlik yöntemi ve ulaşılan araç ile uyumlu hale getirmek önemli olduğu kadar da zor bir iştir. Ancak zor olduğu kadar da ayrıcalıklı bir çalışma ve özeni gerektirmektedir.

Kuşkusuz tüm bu sözü edilenlerle birlikte doğal hayatı koruma konusunda kamuoyu oluşturma sürecinde iletilecek olan mesajın, net olarak tanımlanmış, kodlanmış bir biçimde, iletişim araç ve ortamlarında yer alması zorunluluğu vardır. İletinin net anlaşılır, şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde kitleye ulaşması gerekmektedir. Burada iki türlü ileti konu edilmektedir. Birincisi on anda sunulan konunun içeriği ile ilgili olan birincil ileti, diğeri ise daha genel kapsamda doğal hayatı koruma bilinci oluşturacak, bireyin bu yöndeki düşüncelerinin belli bir düzeye ulaşmasına yardımcı olacak iletidir. Her iki iletinin net olması halinde kodaçıcı konumundaki birey, algılamasıyla, iletişim sürecini hedefleyen mesajı kodlayan konumundaki kaynak doğrultusunda tanımlayabilsin. Aksi durumda mesajın yanlış algılanması meydana gelir, arkasından yanlış yorum gelir ya da iletinin tekrar tekrar kodlanmasıyla zaman, emek kaybı ve daha önemlisi gerçekleşmesi istenen kamuoyu oluşturma sürecinde gecikmeler olur.

Üniversitelerin doğal hayatı koruma konusunda, kamuoyu oluşturma etkinlikleri süresince ellerinde üç temel olanak vardır. Bunlardan birincisi; 2547 sayılı yükseköğretim yasasında yer alan ve üniversite toplumsal iletişim ortamının BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME merkezi kanalıyla yönlendirilmesi öngörülmektedir. İkincisi; üniversite bünyesinde ve senato kararıyla kuruluşu gerçekleştirilip uygulamaya geçirilen klüp ya da merkez kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlardan biri de Doğa Klübü ya da Doğa Koruma Merkezleridir. Bir üçüncü olanak ise; kitle iletişim araçlarını (film, video, ses bandı vb). bu etkinlik sürecinde işlevsel kılmaktır.

Her üç olanağı da devingen üniversite toplumsal iletişim ortamında, boş zamanları değerlendirme kavram ve etkinlik süreci kapsamında devreye sokmak olanaklıdır. Böylelikle kamuoyu oluşturma sürecinde, bugünün üniversite gençliğinin en büyük sorunlarından biri olan boş zamanların değerlendirilmesine de hem bir çözüm yolu bulunmuş; hem de doğal hayatı koruma çalışmalarında üniversiteler işlevsel kılınmış olacaklardır.

Kuşku yoktur ki, böylesi bir süreç, sistem yaklaşımına dayanılarak belirlenen yöntem, politika ve stratejiler ışığında sürdürülmelidir. Dolayısıyla üniversiteler anlayış içerisinde üniversite kuruluşları aracılığıyla ivme kazanacak olan «Doğal Hayatı Koruma» etkinlikleri bilimsel ilke ve ölçülere bağlı olarak sağlam temellere oturtulacaktır.

Bugün ülkemizin önde gelen güçlü ve oturmuş üniversitelerinden biri olan Anadolu Üniversitesi; toplumumuzun bu konudaki haklı kaygısına kendiliğinden ortak olmuş ve bünyesinde oluşturduğu **Doğa Kulübü** aracılığı ile etkinliklerine başlamış bulunmaktadır. Yaklaşık 150.000 öğrencisine ulaşan gazetesiyle, bu öğrenci grubu ve onların uzak-yakın iletişim çevrelerine girebilmeyi başarmıştır. Öte yandan Anadolu Üniversitesi doğa kulübü, üniversitelerin elinde bulunan teknoloji üstünlüğünü, doğal hayatı koruma etkinliklerine ve kamuoyu oluşturmaya yönelik olarak kullanma şansına sahiptir. Etkin üye sayısının 400'ü aşan Anadolu Üniversitesi Doğa Kulübü doğa belgeseli çalışmaları, Eskişehir yakınlarındaki ulusal park niteliğindeki alanları koruma altına alma, kamuoyu oluşturma etkinlikleri vb. çalışmalarını yürütürken üniversite yönetiminin büyük desteğini kazanmış durumdadır. Anadolu Üniversitesi Doğa Kulübü öncelikle yüzbinleri bulan ailesini doğal hayatı koruma etkinliklerinde katılımlı kılabacak ve bu uğraşı ile birlikte olasılığı yüksek olan kamuoyu oluşturma sürecini gerçekleştirebilecektir.

Anadolu Üniversitesi bünyesinde 1986-1987 öğretim dönemi içinde kurulmuş olan Doğa Kulübü, öncelikle amacı, yapacakları ve hedefleri bir yana bu alanda çalışmaya başlayan yeni bir kurum olarak öğrencileri, öğretim üyeleri, çalışanları ve çevresi tarafından ilgi görmüştür. Eş deyişle, kulübün adı, sözü edilen kitleler üzerinde büyük etki yapmış ve bu alanda da ilk **kamuoyu oluşturma** işlemi bu şekilde başlamıştır. Doğal olarak, kulübün üniversite içinde ve dışında yarattığı bu etkinin daha da canlı tutularak, somut çalışmaların yapılması ve yapılmasının **planlanıp, gerçekleştirilmesi**, bir kurum olarak «Doğa Kulübünün» işlevinin yerine getirilmesine güvenilir ve çalışan bir kulüp olmasına, sürekliliğini kazanmasına, büyük katkıda bulunacaktır.

Anadolu Üniversitesi Doğa Kulübünün, kuruluş aşamasından beri uygulamaya çalıştığı temel bir amacı vardır. Bu amaç; üyelerinin doğa sevgisini ve korumacılığını ancak ve ancak «doğayı yaşayarak-

anlayarak», «doğa ile birlikte yaşamayı» öğrenip, benimseyerek gerçekleştirilebileceğidir. Bu anlamda Doğa Kulübü üç temel birim üzerinde oluşturulmuştur. Doğa Klübü;

- 1- Doğa Araştırmaları Birimi
- 2- Doğa Sporları Birimi
- 3- Doğa Belgeleme Birimi

1- Doğa Araştırmaları Birimi : Doğal hayatın daha iyi anlaşılması, dengelerinin ve özelliklerinin ortaya çıkarılması ve üyelerinin daha bilinçli olarak doğaya yaklaşması için kurulan bir bölüm, Anadolu Üniversitesi'nin konu ile ilgili diğer kurumları ile de (Örneğin: Fen-Edebiyat Fakültesi, Tıbbi Bitkiler Araştırma Enstitüsü gibi) ilişki içindedir.

2- Doğa Sporları Birimi : Doğayı, doğanın kendi güzellikleri ve şartları içinde yaşamayı sağlayacak çeşitli etkinlikleri (örneğin: dağcılık, mağaracılık, kamp, doğa yürüyüşleri vb. gibi) gerçekleştirmek için kurulan bu birim, özellikle üyelerinin doğa ile daha yakın ilişkiye geçmesini ve bu anlamda da doğanın zenginliklerini anlamasını, algılamasını, yaşamasını amaçlamaktadır.

3- Doğa Belgeleme Birimi : Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi'nin teknik ve insan gücü olanaklarını kullanarak, hem Doğa Kulübü üyelerinin hem de konu ile ilgili-ilgisiz dış çevrenin «doğal hayatı» daha iyi tanımlamaları ve bu konuda bilgi sahibi olmaları için kurulan bu birim, özellikle yaptığı ve yapmayı planladığı çeşitli film ve televizyon programları ile daha geniş kitlelerin bu konuya dikkatlerini çekmeyi ve doğal güzellikleri tanıtmayı bu güzelliklerin korunması konusunda kitleyi bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Kulübün her biriminin çalışması, birbirleriyle uyumlu ve olabildiğince eş zamanlı yürütülmeye çalışılmaktadır. Böylece, her birimin üyelerinin diğer birimlerdeki çalışmalara katılması, görev alabilmesi için birimlerarası yatay ve dikey geçişler mümkün olabilmektedir.

Anadolu Üniversitesi Doğa Kulübü yeni olmasıyla birlikte gerek kuruluşu gerekse yaptığı çalışmalarla, hem kendi bünyesi hem de ülke çapında, doğal hayatın önemini ve korunmasını vurgulamak için amatör bir yaklaşımla ama profesyonel çalışmalarla sesini du-

yurmaya çalışmaktadır. Başlangıçta «boş zamanlarını» değerlendirmeye amacıyla kulübe giren üyeler, etkinliklere katılma ve doğaya katılımlı yaşadıkları sonra, yaptığı işi bir «boş zaman» faaliyeti olarak görme düşüncesini aşmış bu konuda edindiği bilinç ile daha gönüllü, daha istekli olarak doğaya ve bu alandaki çalışmalarda sorumluluk üstlenmektedir. Anadolu Üniversitesi Doğa Kulübü, bu anlamda her üniversitede bu tür çalışmaların bir an önce başlatılmasını ve bu alanda çalışma yapan diğer kuruluşlara da daha yakın ilişki ve dayanışmaya girmeyi, her zaman istemekte ve bunun önemini vurgulamaya çalışmaktadır.

Bu nedenle Türkiye’de Doğal Hayat hakkında gerek kamuoyu oluşturmada, gerekse yapılan her türlü çalışmada ulaşılan başarı, toplumun başarısı olarak kabul edilmeli, bu başarıların **sürekli** ve **kalıcı** olması için yapılan çalışmalara her türlü destek gönülden verilmelidir. Bu açıdan üniversiter bir kuruluş olarak Anadolu Üniversitesi Doğa Kulübü her zaman için bu konuda üzerine düşen görevi yerine getirmek üzere donatılmış durumdadır.

Hızlı teknolojik gelişme ve buna bağlı olarak hızlı kentleşme artık Türk insanını, kesintisinden kırsal alanda yaşayanına kadar doğanın korunması gerektiği bilincine ulaştırmaktadır. Ancak bu bilincin kulaktan dolma yöntemlerle, bilimsellikten uzak ve bir uzman yönlendiriminden yoksun olarak oluşmasının ise doğal hayatı koruma çabalarının geleceği için ne denli sakıncalı ve hatta tehlikeli olduğu da açıktır. Bu bilincin uzman denetimini, gözetimi ve yönlendirimi altında oluşması; bu yönlendirmenin sağlam politika ve stratejilere dayalı uzun ve kısa dönemli yapılması; ileriye yönelik bu yönlendirmelerin ilke ve temellerinin hemen her türlü iletişim olanağı işe koşularak kitleye yaygın tanıtım ve propaganda çalışmalarından öte doğal hayatı korumaya yönelik bir «kamuoyu» niteliğine kavuşturulup, harekete geçirilmesi kaçınılmaz bir gereklilik halini almaktadır.

Günümüzde Türk toplumsal yaşamında var olan bir yığın sorun karşısında bu kurumların görevini ne denli ağır olduğu ise açıktır. Ancak ne varki, bu ağır görevler karşısında üniversitelerimiz sorunlarımıza karşı kayıtsız kalınamakla kendilerini sorumlu tutmuşlardır. Kuşku yoktur ki, bu kurumların içerisinde de herbirinin bu sorumluluğu duyabilme, sorunların üzerine gidebilme ve çözüm arayışları çabası içerisinde bulunabilme derecesi; güçleri, teknik, ekonomik, öncelik tanıma ve hatta beyin gücü olarak farklıdır. An-

cak en azından bu kurumlar, konuyla ilgili olarak toplumu doğal hayatı koruma etkinlikleri açısından, kamuoyu oluşturmada özgün nitelikleri gereği henüz tam işlenememiş hammadde niteliğindedirler.

Kitle iletişim araçlarının özgün niteliklerini günlük yaşama geçirerek, üniversiteler doğal hayatı koruma etkinliklerinde, çok önemli bir öge olan kamuoyu yaratmada etkin olabilirler.

SONUÇ

«Ne insansız yaşanır, ne de çevresiz. Derdimizi, sevincimizi paylaştığımız insanla, gölgesinde dinlendiğimiz ağaç, sıkıldığımız günlerde dolaştığımız deniz kıyısı aynı şey.

Çocuklarımızla bir kır yamacından aşağı elele koşturmak. Bir deniz kıyısında kumlara basa basa yürümek... Bir çeşme başında kana kana su içmek... Büyük bir kentin ortasında tertemiz havayla ciğerlerimizi doldurmak... Kuşların masmavi gökyüzünde uçması gibi yemyeşil bir kentin ortasında çoluk çocuk ağaçtan ağaca, çiçekten çiçeğe koşmak... Böylesine yaşamak, sağlıklı, insanca, özgürce... Havayı, suyu, toprağı, denizi tüm insanlarımızla, çoluk çocuk birlikte, paylaşmak... Tüm kötülükleri çiçekleri çiçeklerle örtülmüş güzel bir dünyayı çocuklarımıza bırakabilmek... Yaşamak bu...

Oysa kentlerimizde yaşamayı erteliyoruz hep. Uzak kırlara, uzak denizlere erteleniyor yaşamak... Yaşama özgürlüğümüz dört duvar arasında, beton kulelerde...» (Ergin, 1987, s.17).

Bir Haliç'i kurtarmaya uğraşırken körfezlerimizde Haliç'ler çoğalıyor. Ankara'yı temiz havaya kavuşturalım derken, başka kentlerimizde yavaş yavaş Ankara oluyor.

Dev beton binaların, caddelere sığmayan taşıtların, kentlere sığmayan insan kalabalığının, büyük gürültülerin, bitmeyen karmaşık işlerin içinde durmadan koşturan günümüzün yorgun insanı artık doğasız dinlenemiyor.

Endüstrileşme yarışına giren ülkeler çevreyi yok etme yarışını da sürdürüyorlar. Büyük kentlerimizde devleşen demir ve beton yığınları tüm açlığı ile yeşilin üzerine yürüyor. Yeşil tükeniyor.

İnsanlık için uzay yarışına girip uzayı keşfedelim derken, sakin dünyada sahip olduklarımızı da kaybetmeyelim?

Su biter mi? Tarih kuruyan ırmakları yazmadı mı?

Hava biter mi? Kış günleri Ankara'da bitmiyor mu?

Deniz biter mi? Haliç'te, İzmit'te tükenmekte olan nedir?

Orman biter mi? Geçmişte Ankara ormanlık değil miydi?

Orta Asya'yı almadılar, biz yitirdik. Göç etmek zorunda kaldık. Şimdi Anadolu'dan nereye gideriz? (Çankaya, 1987, s.35).

Anayasamızın 56 ve 12. maddeleri kabın ne diyor?

ANAYASA-MADDE-56 : «Heskes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir».

ANAYASA-MADDE-12 : «Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma ve ailesine, diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder».

İnsanın doğaya gereksinimini böylesi açık bir ifadeyle anayasal hak olarak hukukunda yer veren toplumun üyeleri olarak bu hakkımızın korunmasında bizlere düşen görevleri yerine getirmek için kamuoyunu aydınlatmamız, genç kuşaktan bilinçlendirmemiz gerekmez mi?

Yapılan istatistiklere bakıldığında Türkiye'deki orman yangınlarının %1'inin yıldırımlardan ve %99'unun ise insanlar tarafından çıkarıldığı görülmektedir. Diğer yandan, istatistiki değerlendirmelere göre, çok çeşitli nimetlerinden yararlandığımız ormanlarımızı tehdit eden orman yangınlarının %25'inin dikkatsizlikten, %34'ünün ihmal ve tedbirsizlikten ve %40'ının da kasten çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

Şu halde, orman yangınlarının %99'u insanlar tarafından çıkarıldığına göre, çevre korumada halkımızın bilinçsiz eylemlerine karşı ne yapmamız gerekiyor? İş başındaki aydın ve yöneticinin başlıca görevi, ormancılığın gelişimi çevre korumacının önemini kamuoyu aydınlatmak üzere belirli çalışmalar yapmaktadır. Ülkenin gelişimi için yapılan her çalışma, dolayısıyla halkın yararı ile ilgilidir ve bunları gerçekleştirmek lütuf değil, doğal bir görevdir. Ama bu doğal görevin yerine getirilmesini, gereksiz bir tevazuyla halktan gizlemek yanlış bir tutumdur. Eğer halk bu çalışmalarını bilmiyor ya da önemsiz görüyorsa da eskiden kalma «cibali mübüha» fikrine hala inanıyorsa bunun böyle olmadığını öğretilmesi gere-

kir. Ayrıca destek ve güveni kazanılan bilinçli bir kitleye her şey yaptırılabilir. Kısacası, halkla ilişkide kamuoyu oluşturmaya biraz daha fazla önem vermemiz gerekiyor.

Kamuoyu oluşturma, ileri ülke hükümetlerinin bu konuya her geçen gün daha büyük ağırlık vermelerine yol açmıştır. Az gelişmiş ülkelerde ise konunun önemi yeni yeni anlaşılmaktadır. Aslı aranırsa bu konu, ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılan sıkı bir bağıntı kendisini gösterir. Ekonomik yapılan güçlü ülkelerde eğitim ve kültür düzeyi yüksek olmakta, buna paralel olarak yönetimin kamuoyu çabaları yoğunlaşmakta, az gelişmiş ülkelerde ise ekonomik yapı yanında eğitim ve kültür oluşumu da zayıf olduğu için yönetimin halkla olumlu ve sağlam ilişkiler kurmaya fırsat bulamadığı görülmektedir (İnanç, 1987, s.15).

Kamuoyu oluşturma işi aslında hiç de o kadar zor bir iş değildir. Düzenli, zamanlaması iyi yapılmış, etkin iletişim araçlarını devreye sokma, gerekli bütçe ve uyumlu bir ekip ile harmonik bir yapı içerisinde gerçekleştirilecek bir süreçtir. Bu konuda ayrılacak bütçe ise harcanılanın gerçek değeri üzerinde toplumsal bir yarar getireceğine de kesin gözüyle bakılmalıdır.

Toplumun, doğal hayatı koruma konusu ile, aydınlatılması konusuna, uzun süreli bir yatırım olarak bakılmalı, kısa sürede sonuç alınmayışı ile ve sorumluları mücadeleden alıkoymamalı, bu konuda ayrılan bütçe her defasında katlanarak arttırılmalıdır.

Sonuç olarak, çevresine olursa olsun, doğal hayatı koruma uğraşlarının bütünlük ve harmonik bir yapı içerisinde yürütülmesi, ilgili birim, kurum ve kuruluşların bu uğraşlar dizisini içeren süreçte, sistem yaklaşımının baz alınıp, etkileşim ortamının yaratılmasıyla sağlıklı ve tutarlı çözüm önerilerinin, bu ortamlardan çıkarılmasını gerçekleştirmede, üniversiteleri, yönlendirici görevini işlevsel kılmaya, üniversitelerin kamuoyu oluşturmadaki gücünün gözardı edilmemesini, bu konuda hertürden çevreci yetkililerin üniversitelerle uyumlu iletişim ortamına girerek, ortak projeler, kamuoyu oluşturma programları üretmeleri, toplumsal yapımıza uygun projeler geliştirmeleri istenmelidir. Kısaca üniversiteleri, özellikle kamuoyu oluşturma çalışmalarına zorlamalı, onların varlık nedenlerinden yararlanılmalıdır. Gerken bu projelerde gerekse üniversite ortamında yer alan iletişim ortamlarında kamuoyu oluşturmada aşağıdaki konuların yoğunlukla ve ivedilikle işlenmesinde yarar vardır.

Çevreden topluca yararlanmaya karşın ,onu bireysel koruma çabaları, kısaca; çevreyi koruma bilinminin tüm topluma yayılmış olması da önemli bir «çevre kirletici» sayılmalıdır.

İvedi olarak, özenle hazırlanmış çevre eğitimi programlarına ve eğitim araçlarına ihtiyaç vardır. Bu programlar, genelde tüm kamuoyuna, özelde öğrencilere, çiftçilere, balıkçılara, endüstri kuruluşları personeline vb. yönelik olmalıdır. Programlar, çok sayıda insanın çevresine göz kulak olmasını sağlayacak bir «çevre ahlakı» oluşturarak, doğal dengenin korunmasını amaçlamalıdır.

Çevre eğitimi, okulların dört duvarı arasına sıkıştırılmamalıdır. Okulları da kapsayacak biçimde, yaygın bir kitle eğitimi şeklinde olmalıdır. Çeşitli yaş grupları birlikte eğitilmelidir. İnsanların kafasına, yaşadıkları bu çevreyi kendilerinden sonra da kullanacakların var olduğu bilinci bir anlamda kazandırılmalıdır. «Doğa beklemeyle değil, sevgiyle korunur» ilkesi bilinçlerde de yeşertilmelidir.

Dünya egemenliği gibi çağdışı düşünceler uğruna, doğal çevreyi yok etmeye kalkışabilecek anlayışların silinmesi, nükleer deneyimlerin yasaklanması ve köklü bir banş ortamının sağlanması gibi çabalar, çevre eğitimi ile içiçe olmak zorundadır.

Hızlı nüfus artışı, doğal kaynakların hızlı ve sağlıksız tüketimi sorununda birlikte getirmiştir. Bu bakımdan çevre eğitimi programları, etkili bir aile planlaması eğitimini de kapsamalıdır.

Tarımla uğraşanlara genel çevre eğitimi verilirken, bilinçli gübre ve tarımsal ilaç kullanımı, doğru ekim, dikim, sulama yöntemleri de öğretilmelidir.

Ülkemizde, okullarda tarımla uğraşanlara genel çevre eğitimi vermeye yönelik dersler, canlıları anatomi ve fizyolojilerini ezberletmekten öteye geçmiyor. Öğrencilere, canlı türlerinin doğal dengedeki rolleri ve önemleri kavratılmıyor. Uygulamadan uzak, teorik bilgilerle yctinen, dört duvar arasına sıkışmış bir çevre eğitimin, başarıya ulaşmayacağı açık seçik ortadadır.

Doğal dengenin insanlık için önemi kitlelere gerçekten anlatılabilirse, doğadan toplu yararlanma, doğayı toplu koruma bilinci yaygınlaştırılabilirse, iyiyi-güzeli bilinçli koruma duygusu daha da pekiştirebilirse, çevre sorunlarını yokedebilir (Acun, 1987, s.1718).

Özgür ve bağımsız ülkemizde yanılısız, mutlu yaşayalım. Ellerimizin yüreklerimizi birleştirerek. Kendimiz için istediğimizi, başkası için de isteyelim.

Okullarımızda bilim öğrenirken çocuklar, gençler sevgiyi, dayanışmayı, özveriyi de öğrensinler. Atatürk Türkiyesini, tanıtınsınlar dünyaya. Hedefimiz dağınık, güçsüz, yıkık bir Türkiye değil; bayındır, güçlü, yapımlı, aydınlık bir Türkiye; sorunları çözümlenmiş bir Türkiye. Havasıyla, ormanıyla, deniziyle, uygar görünümüyle turistlerin özlemle koştuğu bir cennet, bir sıcacık kucak olsun ülkemiz.

Konferanslarla, filmlerle, televizyon ve radyo aracılığı ile, çeşitli yayınlarla insanların gözüne seslenelim, gönlüne seslenelim. Anlatılmı güzellikleri de çirkinlikleri de. Küçümsemeyelim bu çalışmalarını, izlencelerle arttıralım bu ilgiyi. Bu çevrenin insanı olduğunu, çevreden bir parça olduğunu onu bütünlendiğini öğrensin insanımız. Çevresini korumakla yükümlü sayısın kendisini. Bunun özsaygısıyla ilişkisini anlasın.

Dağınıktı, küstürmeyelim kendimize, ağacımız, suyumuz, göğümüzü. Küstürmeyelim kuşlarımızı, balıklarımızı, geyiklerimizi. Otumuz ocağımız, taşımız toprağımız, yolumuz yolağımız küsmesin bize. Biraz daha aydınlık, biraz daha sevgi ve umut gelecek günlere. Bereket çeşmeleri, hiç, ama hiç kurumasın (Ergin, 1987, s.17).

Tüm bunları üniversiteli aydın gencimizden başlayarak, onun büyüğüne küçüğüne ulaşarak, onları eğlendirerek eğitilirken, kafalarına vururcasına, beyinlerine enjekte ederek değil, oynarken, gülerken, eğlenirken, can sıkıntısını atarken, uygun bir zamanlama ve kararlı bir planlamayla, bilim yuvalarımızın öncülüğünde yapalım. Kahvehane köşelerinden, sokak kavgalarından gençleri doğaya çekerek kurtaralım.

Çalışmamızı çok bilinen Çin şiirinde denildiği gibi bitirelim.

«Bir yıl sonrayı düşünüyorsan, tohum ek;

Ağaç dik, on yıl sonrasıysa tasarladığın;

Ama düşünüyorsan yüz yıl ötesini,

Halkı eğit o zaman.»

KAYNAKLAR

- Henry, JANNE. (1973). **Üniversite ve Çağdaş Toplumun İhtiyaçları**, (Çev: Bedri KARAFAKİOĞLU), Uluslararası Üniversiteler Birliği Yayını, Yay. No: 10.
- Işıl ERGİN. (1987). «Bir Yeşil Yaprak, Bir Mavi Damla, Bir Tutam Ak Bulut» **Çevre ve İnsan**, Yıl: 1, Sayı: 2.
- Mustafa, CANKAYA. (1987). «Çevrem Güzel Türkiyem» **Çevre Koruma**, Sayı: 4.
- Nazmi, ULUTAK, (1988). «Video Üzerine Düşünceler» **Çağdaş Bir Eğitim ve İletişim Aracı VIDEO Araştırma-Kuram-Uygulama**, (Editör Cengiz TEKİN), Anadolu Üniversitesi Eğitim Teknolojisi ve Yaygın Eğitim Vakfı Eğitim Araştırma ve Bilimsel Yayınlar Dizisi No: 004, Eskişehir, Mayıs.
- Rich, CRANDALL. (1980). «Motivations For Leisure» **Journal of Leisure Research**, Volume: 12, No: 1.
- Selçuk, İNANÇ. (1987). «Propaganda Üzerine» **Orman Mühendisleri Odası**. Ekim, Yıl 14, Sayı: 10.
- Süleyman, ACUN. (1987). «Doğa Bekçiyle Değil Sevgiyle Korunur» **Çevre ve İnsan**, Yıl: 1, Sayı: 2.
- Uğur DEMİRAY. (1987). **Açıköğretim Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 252, Eskişehir.